

Tarhan, M., Kılıç, F., Solak, M. (2016) Altın Yaprak Dergisi (1925): Ahmet İzzet ve Mehmet Zekai Bey'in Kaleminden "Terbiye Notları". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (4), 1795-1812.

Geliş Tarihi: 16/11/2016

Kabul Tarihi: 25/11/2016

ALTIN YAPRAK DERGİSİ (1925): AHMET İZZET VE MEHMET ZEKÂİ BEY'İN KALEMİNDEN "TERBİYE NOTLARI"*

Murat TARHAN**
Fahri KILIÇ***
Mehmet SOLAK****

ÖZET

Bolu Muallimler Birliği tarafından 1925 yılında Osmanlıca olarak çıkarılan *Altın Yaprak* dergisi, Bolulu öğretmenlerin makalelerinin yer aldığı eğitim, kültür, tarih, fen, edebiyat ve haber içeriğine sahip bir eğitim dergisidir. Toplamda 13 sayı çıkarılmış olan bu derginin on beş günde bir çıktığı bilinmektedir. Ancak bazen ayda üç defa yayın yapıldığı da görülmektedir. Dergi, Bolu Vilayet Matbaasında basılmıştır. Bu dergi içerisinde öğrenci yazılarına ve reklamlara da rastlamak mümkündür. Dergide farklı konularda yayımlanan köşe yazılarından birisi de makalenin konusunu teşkil eden "Terbiye Notları" isimli yazılardır. Bu yazılar Bolu'da Tarih, Coğrafya ve Ruhیات muallimi olarak görev yapan Mehmet Zekâi Bey ve Ahmet İzzet Bey tarafından Altın Yaprak Dergisi'nde bir makale dizisi şeklinde yayımlanmıştır. "Terbiye Notları"nda terbiyenin tarihçesinden; terbiyenin hissî, ahlâkî, ilmi ve iktisadî boyutlarından, terbiye unsurlarından bahsedilmiştir. Bu çalışma, Cumhuriyet'in ilk yıllarında kuruluş ve eğitim felsefesinin taşradaki yansımaları anlamamız adına bize ışık tutacaktır. Araştırmada, seri şekilde yayımlanan bu makalelerin orijinal (Osmanlıca) metinleri tespit edilmiş ve bu makaleler içerik olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bolu, Bolu Muallimler Birliği, Altın Yaprak Dergisi, Terbiye Notları

ALTIN YAPRAK PERIODICAL (1925): "EDUCATION NOTES" FROM THE PERSPECTIVE OF AHMET İZZET AND MEHMET ZEKÂİ

ABSTRACT

Altın Yaprak (Golden Leaf) Periodical published by Bolu Teachers' Union in Ottoman Turkish in 1925 was an educational publication with news and articles related to education, culture, history, science and literature. The periodical with a total of 13 issues was published in every fifteen days. However, sometimes the periodical was also published three times a month. The periodical was printed by Bolu Provincial Press. It was possible to come across student writings as well as adverts in the periodical. One of the columns published in the periodical in different fields was reserved for articles titled "Notes on Education" which the present article focuses on. These articles were published in *Altın Yaprak Periodical* as a series by Mehmet Zekâi Bey and Ahmet İzzet Bey who worked as History, Geography and Psychology teachers in Bolu. These articles talked about the history of education, the emotional, moral, scientific and economic dimensions of education and elements of education. This study will enlighten the reader in comprehending the reflections of Republican Era's establishment and educational philosophy at provincial level during the first years. The study identified the original (Ottoman Turkish) texts of these article series and evaluated their content.

Key Words: Bolu, Bolu Teachers' Union, Altın Yaprak Periodical, Notes on Education

* *Abant İzzet Baysal Üniversitesi "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitime Taşradan Bir Bakış: Altın Yaprak Dergisi(1925-1926)" isimli bilimsel araştırma (BAP) projesinden üretilmiştir. Proje No:2016.02.04.1023*

** Arş. Gör., *Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, murattarhan@ibu.edu.tr*

*** Yrd. Doç. Dr., *Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, kilic_f@ibu.edu.tr*

**** Okt., *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlük Örgütü, mehmetsolak09@gmail.com*

1.GİRİŞ

Muallimler Birliği, II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinin ardından Encümen-i Muallimin, daha sonra Muallime ve Muallimler Cemiyetleri, ardından da Türkiye Muallimler Birliği adını alarak bütün eğitimcileri kapsayan bir örgüt haline gelmiştir. Öğretmenlerin dayanışma ve yardımlaşmalarını sağlamak ve haklarını korumak için kurulan muallim cemiyetleri, İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e geçişte yaşanan dönüşüm sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Özellikle erken Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleştirilen inkılapların topluma benimsetilmesi amacıyla, halk dersaneleri ve gece mektepleri açmıştır. Ayrıca, merkezde ve taşrada şubeleri aracılığıyla süreli yayın organları çıkarmıştır (Özkaya, 2016, s. 274).

Bu kapsamda Muallimler Birliği'nin şubeleri; İstanbul'da "Muallim", "Muallimler Mecmuası", Ankara'da "Muallimler Birliği", Adana'da "Adana Muallimler Birliği Mecmuası" eski adıyla "Çukurova'da Memleket" olan, Kastamonu'da "Birlik", Çanakkale'de "Çanakkale Muallimler Birliği", Sivas'ta "Duygu ve Düşünce", Erzurum'da "Erzurum Muallimler Birliği", Samsun'da "Şark Yıldızı", Trabzon'da "Trabzon Muallimler Birliği", Edirne'de "Trakya Bilgi Sepeti", Antalya'da "Yeni Hayat", Bolu'da ise "Altın Yaprak" ve "Yeşil Yaprak" isimleriyle dergiler yayımlamıştır (Öztürk, 2001, s. 210-220)

Bu yayın organlarından birisi de Muallimler Birliği Bolu Şubesi'nin çıkarmış olduğu Altın Yaprak dergisidir. Bolu'da da oldukça köklü bir yayıncılık faaliyetinin olduğu bilinmektedir. II. Meşrutiyet Dönemi'nde Vilayet Matbaası kurulduktan sonra Bolu Vilayet Gazetesi'nin yanı sıra, salname, haber bültenleri, resmî bildiri ve duyurular ile sanat ve edebiyat içerikli yayın organları çıkarılmaya başlanmıştır. Örneğin 1913 yılında Mithat Kemal Bey'in çıkardığı *Ferda* isimli dergi, Hacı Ağâh, İsmail Cemil, Âdem Zeki, Mehmet Cemil tarafından 1916 yılında yayımlanan *Kardeş* isimli dergi, Millî Mücadele döneminde yayımlanan *Dertli*, *Türkoğlu*, *Kürsü-i Millet*, *Gamlı*, *Duygu Yurdu*, *Yeni Yol*, *Millî Gaye* gibi yayımlar Bolu'da ciddi bir süreli yayın geleneğinin olduğunu göstermektedir (Tunçkol, 2011).

Altın Yaprak dergisi Bolu Muallimler Birliği tarafından 1 Mart 1341 (1925) ile 31 Ağustos 1341 (1925) yılları arasında, toplam on üç sayı olarak çıkarılmıştır. Dergide günlük olaylar ve siyasetle ilgili haberler, hikâyeler, şiirler ve çeşitli konularda makaleler yayımlanmıştır. Bu yazılardan bazıları "Musahabe", "Tarih Musahabeleri", "Hikâye", "Fennî Musahabe", "Meslek Sütunu", "Talebe Sütunu" "Edebiyat", "İlmî Musahabe" gibi başlıklar altında okuyucuya sunulmuştur. Özellikle "Meslek Sütunu", "Talebe Sütunu" gibi bölümler, maarif haberleri, eğitimin önemine dair yazılar, dil ve edebiyat yazıları, hastalıklar hakkında bilgi verici yazılar, diğer fennî konularla ilgili yazılarla toplumun bilinçlenmesi amaçlanmıştır (Altın Yaprak dergisi, 1925, S: 1-13).

Altın Yaprak dergisi altı aylık bir süreç içerisinde yayın yapmış ve toplamda on üç sayı çıkarılmıştır. Dergi şekil olarak incelendiğinde "Altın Yaprak" ismi büyük puntolarla, "İmtiyaz Sahibi: Sabri", "Mesul Müdürü: Ağâh Tuğrul", "Adres: Bolu, Posta kutusu numara: 10", "On Beş Günde Bir Çıkar"¹ ve "Bolu Vilayeti Muallimler Birliği Nâşir-i

¹ Altın Yaprak dergisi ilk yayını 1 Mart 1341 Pazar (1 Mart 1925) tarihinde yapmıştır. Son sayısı ise 31 Ağustos 1341 (31 Ağustos 1925) 'te yayımlanmıştır. Derginin künye bilgilerinde on beş günde bir çıkar ibaresi yer alırken bazı zamanlarda daha erken veya daha geç çıktığı görülmektedir.

Efkândır”, “Abone Şeraiti: 24 sayı itibarıyla yıllığı 130 kuruştur.”, “Bolu Hükümet Matbaası” veya “Bolu Vilâyet Matbaası”, “Sayısı 5 kuruştur” ifadeleri standart bir şekilde bütün sayılarda derginin künye bilgisi olarak yer almıştır. Derginin ilk sayfalarında “münderecat” başlığıyla içindekiler bilgisi verilmiştir. Örnek olarak birinci sayının münderecatı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Altın Yaprak dergisi, 1925, S: 1-13).²

Tablo 1.

Altın Yaprak Dergisi'nin birinci sayısına ait münderecattır.

Birinci Sayının Münderecatı	
Maksadımız “Musahebe”	Sabri
Karların İlhamı “Şiir”	Faruk Behiç
Terbiye Notları	Ahmed İzzet
Dokunmayınız Kırılır	Ahmed Zuhuri
Abdülhak Hamit İhtifâli	Faruk Behic
İslam'da Mutlakiyet Nasıl Başladı	Mehmet Zekâi
Dilimize Dair	A.T

Derginin yazar kadrosunu genellikle öğretmenler oluşturmaktadır. Yazarlar; Sabri, Faruk Behiç, Ahmet İzzet, Ahmet Zuhûri, Mehmet Zekâi, Ahmet Burhaneddin, Zeki, Feride Salih, Hasan Tahsin, Zekeriya Alparslan, İrfan Mehmet, Meziyet Lütfi, Mehmet Sermet, Said, Hüsnîye Tahsin, M. Faruk, Şerefî, İhsan Veli, Hilmi Efendi, Kemal Şakir, Sinan, Saffet, Rifat, Osman Cemal'dir. İsimlerinin baş harflerini koyarak mahlas kullanan yazarlar da bulunmaktadır. Örneğin yukarıdaki münderecat tablosunda görüldüğü gibi “A. T.”(Altın Yaprak dergisi, 1925, S: 1-13).

Derginin ve cemiyetin amacını ilk sayıda Sabri Bey kısaca şu ifadelerle açıklamaktadır: “İnkılâb-ı hâzırda yeni nesil yetiştirmekle mükellef olan mürebbilere düşen vazife pek mühim, pek mesuliyetli ve pek naziktir. Nesl-i âtiye iyi bir sıhhat, şuurlu bir irade, mütevazın bir sıhhiye vermek; onları şahsına, milletine ve memleketine, nâfi birer uzv olarak Türklük camiasına ithal etmek; hem sinelerimizden muhtaç olanların dimağına nûr-ı irfan aşlamak zannolunduğu kadar kolay değil; bilakis pek büyük fedakârlığa, pek büyük sabır ve tahammüle muhtaç güç bir iştir. Türkiye Cumhuriyeti muallimleri bu mukaddes ve şerefli gayelerine vasıl olmak için icap eden tertibatı aldılar. Mesailerinden azami istifade çarelerini düşündüler. Umumî merkezi Ankara'da olmak üzere bir cemiyet vücuda getirdiler. Vilayetimiz muallimleri de fedâkârâne bir kudret sarfıyla teşkilatını ikmal-i kütüphane ile halk dershanesini açtığı gibi terbiyevi müsamere ve konferanslarla da muntika dâhilinde neşr-i nûra başlamışlardır. İşte “Altın Yaprak” bu ilim ve irfan ordusunun cemiyetlerinin vasita-i neşr-i efkârı ve mefkûrevî hareket ve faaliyetlerinin nâzımı olarak intişar edecek ve bu gayeyi temin için lazım gelen fedakârlığı ihtiyardan çekinmeyecektir”(Altın Yaprak dergisi, 1925, S: 1, s: 1).

Yapılan bu çalışma, terbiyeyi (eğitim) konu alan ve eğitim tarihimizde önemli bir yeri olan Muallimler Birliği'nin 1925 yılında Bolu şubesinde çıkarılan *Altın Yaprak*

Hatta yedi, sekiz ve dokuzuncu sayılar Haziran ayında çıkmıştır. Bu duruma göre bir ayda üç sayının çıktığı da görülmektedir.

² Bakınız Ek: 1, 2, 3...

dergisinde “Terbiye Notları” ismiyle, tarih, coğrafya ve ruhiyat muallimleri Ahmet İzzet³ ve Mehmet Zekâi Bey’ler⁴ tarafından birinci, yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve on birinci sayılarında seri şeklinde yazılan makalelerin değerlendirilmesi sonucu oluşturulmuştur. Sadece bu makalelerde değil aynı zamanda derginin diğer sayılarında da terbiye kavramının pedagojik bir anlayış olarak ele alınmış ve incelenmiş olduğu görülmektedir.

Altın Yaprak dergisinde kaleme alınan “Terbiye Notları” adlı makaleler dönemin eğitim anlayışının günümüzde görülebilmesi açısından oldukça önemlidir. Terbiye kelimesi “Çocuğu besleyip büyütme, geliştirmek” anlamına gelmektedir. Terbiye kelimesi zamanla insanın bedenî, zihnî, ahlâkî gelişmesini ve olgunlaşmasını sağlamayı ifade eden bir terim haline gelmiştir. Bu faaliyetlerin ilkeleri, metotları, etkileri ve hedefleri gibi konuları içeren disipline de terbiye ilmi veya terbiye denilmiştir (Kazıcı ve Ayhan, 2010, s. 515). Eğitim, yani terbiye, hayat boyu sürer; plânlı ya da tesadüfî olabilir. Okul, okuma-yazma, ders araç gereçleri ile ve bunların dışında aile veya bir çevre içinde, kişisel yetiştirme vs. yollarıyla yapılan öğretme, öğrenme, bilgi aktarma, beceri kazandırma çalışmalarının tümünü kapsar (Akyüz, 2012, s. 2) Terbiye kelimesinin disiplin, sosyal hizmet, kazanım, öğrenim, sosyal kurum, eğitmek gibi anlamları da bulunmaktadır (Ertürk, 1988, s. 12-13). *Altın Yaprak* dergisinde çıkan terbiye notlarında terbiye üç farklı başlık altında incelenmiştir. Bunlar: Terbiye-i Bedeniye, Terbiye-i Ahlakiye, Terbiye-i Zihniye’dir.⁵ Terbiye-i Bedeniye: İnsanların bedensel gelişmelerini konu edinir ve kurallarını öğretir. Terbiye-i Ahlakiye: Sosyal bir varlık olan insanların sosyal yaşantılarındaki değerleri konu alır. Terbiye-i Zihniye de: İnsanların düşünsel ve zihinsel gelişimini konu edinmektedir (Mehmet Zekâi, 1925, S: 9, s. 1-2; Özdemir, 2007, s. 230). Türk eğitim tarihinde genellikle talimin karşılığı olarak öğretim, terbiyenin karşılığı olarak da eğitim kelimesi kullanılmaktadır (Yayla, 2005, s. 6-7).

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma 1925 yılında Muallimler Birliği Bolu şubesi dergisi olan *Altın Yaprak* dergisinde bir seri halinde yazılan terbiye notlarının günümüz Türkçesine çevrilmesi ve

³ Ahmet İzzet Bey, *Bolu İmam Hatip Mektebi’nde Tarih, Coğrafya ve Ruhiyat muallimi olarak görev yapmıştır* (Kılıç ve Tarhan, 2014, s. 181).

⁴ Mehmet Zekâi Bey, 1888 yılında Bolu’da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Bolu’da tamamlayan Mehmet Zekâi Bey, daha sonra 1911 yılında Darülfünun’un Darulmuallimin-i Aliye Edebiyat bölümünden mezun olmuştur. İstanbul, Çankırı, Şam, Bolu, Düzce, Denizli, Uşak ve Konya’da öğretmen olarak görev yapmıştır. 1969 yılında vefat eden Mehmet Zekâi Bey; Bolu, Dertli, Kürsi-i Millet gazetelerinde; Millî Gaye, Altın Yaprak, Yeşil Yaprak, Abant, İzmir’de “Fikirler Dergisi”, Konya’da “Yeni Anadolu Gazetesi”nde, İstanbul’da “Tarihten Sesler, Bilgi, Öğretmen Dergisi, Her Hafta, Resimli Tarih, Hilal ve Tohum” dergilerinde köşe yazıları yayımlamıştır. Ayrıca Peygamberimizin Hayatı, İslam Âleminde İlim Hayatına Toplu Bir Bakış, Peygamberimiz, İslam Dini ve Aşere-i Mübeşşere, Bolu Salnamesi (Tarihi Bölümleri), Bolu Tarihi gibi kitapları mevcuttur. Soyadı kanunundan sonra “Konrapa” soy ismini almıştır. Mehmet Zekâi Bey’in Bolu Sultanisinde Tarih, Coğrafya ve Ruhiyat muallimi olarak görev yaptığı bilinmektedir. (Bilgin, 2002, s. 175; Kılıç ve Tarhan, 2014, s. 173).

⁵ Mehmet Zekâi Bey’in terbiyeyi açıklamada etkilendiğini tahmin ettiğimiz İngiliz filozof ve sosyolog Herbert Spencer, 1854 ve 1859 yılları arasında dönemin dergilerinde eğitim üzerine dört makale yazmıştır. Bu yazılarını 1861’de Eğitim: Zihinsel, Ahlaki ve Bedensel adlı kitabında toplamıştır. Bu kitapta eğitimin zihinsel, ahlaki ve bedensel boyutlarını ele almıştır (Ata, 2013, s. 4-8).

değerlendirilmesini, Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitim ile ilgili yapılan araştırmaların günümüze aktarılması açısından önemli görmekte ve amaçlamaktadır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma nitel bir araştırma olarak planlanmıştır. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 45).

2.1. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında doküman incelemesine başvurulmuştur. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgi veren yazılı materyallerin analizini içermektedir. Bu yöntemle geçmiş hakkında bildiğimiz şeylerin birçok kısmı bizlere ulaştırılmıştır. Ayrıca doküman incelemesi tek başına bir araştırma yöntemi olduğu gibi diğer nitel yöntemlerin kullanıldığı yerlerde de ek bir bilgi kaynağı olarak da kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217).

2.2. Verilerin Analizi

Çalışmada içerik analizine başvurulmuştur. İçerik analizi, iletişimlerin kodlanması sorunuyla, mesajı birtakım kategorilere bölmek, belirli kodlama ya da kayıt birimleri saptamakla işe başlayacaktır. İçerik analizi sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşımdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001).

3. BULGULAR

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve değerlendirmeler “Terbiyenin Tarihçesi, Terbiye, Terbiye İlminin Tarifi, Terbiyenin Konusu ve Amacı, Terbiyeyi Oluşturan Unsurlar, Terbiye ve His” olmak üzere altı başlık altında açıklanmaya çalışılmıştır.

3.1. Terbiyenin Tarihçesi

Altın Yaprak dergisinin 1 Mart 1341(1925) tarihinde Pazar günü yayımlanan birinci sayısında Ahmet İzzet Bey terbiye notları başlıklı makalesinde terbiyenin tarihi ile ilgili bir tetkik yapmış ve bu tetkikine İsrail ile ilgili düşüncelerini aktararak başlamıştır. Ahmet İzzet Bey “*müstakil bir hükümete sahip olamayan, dünyanın her tarafından kovularak serseri bir hayat süren (Benî İsrail); bu serseri ve perişan hayatlarında yalnız din ve ahlaklarının metaneti ile vahdet ve mevcudiyetlerini temin ederler, bunları muhafazaya çalışırlardı. Yahudi çocuğunun elinden düşmeyen kitabı (Tevrat) ana ve babasından daima işte yeni hikâyeler dini ve millî tarih hikâyeleri idi. Benî İsrail iki bin sene evvel tahsilin mecburi ve umumi olması esasını kabul etmişti.*” ifadeleri ile Benî İsrail'in terbiyesini din üzerine kurduğunu ve bunu esas olarak kabul ettiğini ifade etmiştir ve bunun iki bin senelik bir tarihinin olduğuna değinmiştir (Ahmet İzzet, 1925, S: 1, s. 2).

Ahmet İzzet Bey eski Türklerde ise terbiyenin dinî olmaktan ziyade ailevî ve askerî olduğunu ifade etmiştir. “*Eimmaât üzerinde seferi yaşayan ve ömrünü akınlarda geçiren Türklerde terbiye bu çeşit hayatın icabı olarak reise ve kabile an'anesine körü körüne itaati emrederdi.*” ifadesiyle Türklerin, sürekli olarak hayatlarını göçebe bir şekilde

yaşadıklarını, ömürlerini akınlarda geçirdiklerini, bu sebeple terbiye anlayışında etken unsurun dinden ziyade töreye ve reise yani hakana koşulsuz itaat olduğunu ifade etmiştir. Hatta Ahmet İzzet Bey din konusunda Türkler kadar taassubun (körü körüne inanma) az ve dinî konuda serbest fikirli bir milletin görülmediğini de ifade etmiştir (Ahmet İzzet, 1925, S: 1, s. 2).

Kadim Yunanistan'da ise Atina ve Sparta olmak üzere iki çeşit terbiye türünün olduğunu ifade ederek Atina terbiyesinde bedenden ziyade ruha ehemmiyet verildiğini ifade etmiştir. Atina terbiyesinin amacını; güzel ve mütenasip vücutlu olmak, iyi söz söylemek, güzel konuşmak, çalgı çalmak, şiir yazmak, felsefe ve ilimden anlamak şeklinde ifade etmiştir. Bunun sebebini ise Atina'da (solon) kanunlar yapmış Sokrat, Eflatun, Aristo gibi ahlak ve terbiye uleması yetişmesine ve bunların fikirlerinin Atina'da kabul görmesine bağlamaktadır. Sparta terbiyesinin ise ruhtan ziyade bedene ehemmiyet verdiğinden, Spartalıların harbe, darbe, açlığa, bin türlü meşakatlere katlanabilmesi için milleti daha çocuk iken dayak, açlık ve işkence ile yetiştirdiğinden bahsetmiştir (Ahmet İzzet, 1925, S: 1, s. 2, 3).

Romalıların da savaşçılıkla ilgili güzel bir terbiye usullerinin olduğunu ifade etmiştir. Roma mekteplerinin sadık ve tabiiyeti seven vatandaşlar, askerler yetiştirmekten başka bir şey düşünmediğini, şiir, musiki gibi hayali meşguliyetlerden daha ziyade hukuk ve ahlak gibi kuvvet ve idare ilimlerine önem verdiğini söylemiştir (Ahmet İzzet, 1925, S: 1, s. 3).

Ahmet İzzet Bey Hristiyanlığın ilmi söndürdüğü gibi fennî terbiyeyi de söndürdüğünden bahsetmiş, papazların mekteplerde Hristiyan çocuklarına telkin ettikleri terbiyenin saplantılı ve cahilane olan kilise itikadına körü körüne inanmak, bunlardan gayri hiç bir şey bilmemek, düşünmemek olduğunu ifade etmiştir (Ahmet İzzet, 1925, S: 1, s. 3).

3.2. Terbiye

Altın Yaprak dergisinin 1 Mart 1341 (1925) tarihinde Pazar günü yayımlanan birinci sayısında Ahmet İzzet Bey terbiye notları başlıklı makalesinde, kendi zamanın terbiye usullerinden bahsetmiş ve terbiyenin tanımını şu şekilde yapmıştır: “*Kabul edilen son tarife göre terbiye: Pişkin nesillerin içtimai hayat için henüz yetişmemiş olan genç nesiller üzerine icra ettiği tesirdir veya çocuğu içtimai hayat için hazırlamak, istikbalde, içinde yaşayacağı heyet-i içtimaiyenin his ve fikirleriyle müşterek, cemiyetin o fertten istediği her türlü kabiliyetlere sahip nesiller yetiştirmektir.*”⁶ Bu durumda terbiyeyi daha donanımlı, bilgili insanların henüz hayatın tecrübesinden yoksun olan genç nesillere bu tecrübelerini aktarma işindeki tesiri (nüfuz etme) olarak ifade etmiştir. Diğer taraftan terbiyenin çocuğu hayata hazırlamak, gelecekte içerisinde yaşayacağı toplumun hissiyatına ve fikriyatına uygun bir şekilde toplumun ihtiyacına cevap verip uyum sağlamak gibi bir amacının olduğunu da söylemiştir (Ahmet İzzet, 1925, S: 1, s. 3, 4). “Terbiye ve tedris ulemasının mütalaalarından alınan neticelere göre mekteplerimizde takip edilmesi lazım gelen terbiye ve tedris istikameti iki hedefe doğru gidecektir. Birisi

⁶ Ahmet İzzet Bey'in terbiyenin tanımını yaparken etkilendiğini tahmin ettiğimiz Fransız sosyolog Emile Durkheim eğitimi, olgun nesiller tarafından henüz yetişmemiş nesillere yapılan etki olarak tanımlamıştır. Durkheim, eğitimin konusunu da, çocuğun genel olarak siyasi toplumun, özel olarak da çevresinin istediği fikri, ahlaki, bedeni halleri aşılacak ve geliştirmek olarak ifade etmiştir (Ata, 2013, s. 35-50).

hissî ve ahlakî terbiye diğeri ilmî ve iktisadî terbiyedir” (akt: Özkaya, 2016, s. 281) *Altın Yaprak* dergisinden aktarılan bu ifadede terbiyenin eğitimcilerin tartışmaları neticesinde ortaya çıkan usullerin iki hedef doğrultusunda uygulanabilirliğine değinilmiştir. Bu hedeflerden birincisi terbiyenin hissî ve ahlakî, diğeri ise ilmî ve iktisadî yönünün olmasıdır.

Ahmet İzzet Bey, aynı makalenin devamında gelecekte Türk toplumunun şeklinin ne olacağı ve yeni nesli geleceğin ihtiyaçlarına göre hazırlamak için nasıl bir yolun izleneceği; yeni neslin ne gibi kabiliyet ve ilgilere alıştırılması gerektiğinden bahsederek zamanın muharebeleri için yalnız beden kuvveti kâfi gelmediğini, o kuvvetli bedene gayet sağlam, iradeli ve vatan uğrunda her dakika ve her türlü fedakârlığa hazır bir ruhun verilmesi gerektiğini ve azimli ve bir mefkûre ateşiyile coşkun bir ruh tarafından tahrik edilmeyen vücutların adı bir makineden farkının olmadığını da ifade etmiştir. Terbiyenin amacını gençlere vatan aşkını, milliyet hararetini ve bu mukaddes şeyler uğrunda her türlü fedakârlığa düşünmeden bir saniye tereddüt etmeden atılmak istidadını vermek, ruh metanetinin ne derece kıymetli ve yılmaz bir kuvvet olduğunu anlatma olarak açıklamıştır. Bedeni terbiyenin kazandırılmasında hıfzı's sıhhaya (sağlık-sağlığı koruma) dikkat, terbiye-i bedeniye (beden eğitimi), makbul oyunlar, izcilik vs. gibi yolların faydalı olabileceğinden bahsetmiştir (Ahmet İzzet, 1925, S: 1, s. 4).

3.3. Terbiye İlminin Tarifi

Altın Yaprak dergisinin 1 Haziran 1341(1925) tarihinde Pazartesi günü yayımlanan yedinci sayısında Mehmet Zekâi Bey terbiye notları başlıklı makalesinde ilmî terbiyenin iyi bir vatandaş yetiştirmek için en ziyade lazım olan bir ders olduğunu belirtmiştir. Terbiye, büyütmek manasındadır, tabiatır. Terbiyenin amacı araştırıldığında terbiye için büyüyecek bir mahlûk (canlı bir şey) gerekli olduğu görülmektedir. Öncelikle büyümenin ne olduğunu anlamak için “büyüme” kelimesi üzerine düşünülmesi gerektiğini, büyümenin iki türlü olduğunu ifade etmiştir. Bunları da cismen ve hacmen büyüme olarak açıklamıştır. Bir taş parçasına başka bir taş parçasının eklenerek büyümesine cismen büyüme, hayvan ve bitkilerde meydana gelen büyüme ise hacmen büyüme olarak açıklamıştır (Mehmet Zekâi, 1925, S: 7, s. 1).

Mehmet Zekâi Bey bu sayıdaki yazısında cansız varlıklarla, hayvanat ve nebatatın büyümesinde önemli bir farklılığın olduğunu aktarmış, cansız varlıkların artarak, hayvan ve bitkilerin ise şekil muhafazasının bozulmadan hücrelerin artması ile mümkün olduğunu ifade etmiştir. İnsanların büyümesinin ise çeşitli kuvvalarla (güç, yeti) olduğunu, bunun ise iki kısımdan oluştuğunu açıklamıştır. Buna göre ilki Kuvva-i Bedeniye, diğeri ise Kuvva-i Zihniyedir. Doğan bir çocuğun bir nesneyi kaldıramaması ve kuvvetinin arttıkça nesnelere kaldıracak hale gelmesi kuvva-i bedeniye karşılar, düşünce olarak gelişmesi, daha karmaşık ve detaylı düşünmeye başlaması da kuvva-i zihniyeye karşılık gelmektedir. Bu sebeple insanlar cansız varlıklardan, hayvan ve bitkilerden farklı bir şekilde büyümektedir (Mehmet Zekâi, 1925, S: 7, s. 2).

Terbiye ilminin uygulanabilmesi için ilk olarak büyümenin gerçekleşeceği bir vücut, ikincisi bir hacim, üçüncüsü ise büyütme sebep olacak bir amil gerekmektedir. Bunlardan birisi olmazsa terbiyenin gerçekleşmesi mümkün değildir. Diğer taraftan ilmî terbiyenin konusu ve amacı da önemlidir (Mehmet Zekâi, 1925, S: 7, s. 2).

3.4. Terbiyenin Konusu ve Amacı

Altın Yaprak dergisinin 15 Haziran 1341(1925) tarihinde Pazartesi günü yayımlanan 8. sayısında Mehmet Zekâi Bey terbiye notları başlıklı makalesinde ilmî terbiyenin gerçekleşebilmesi için büyüme unsurundan bahsetmiştir. Bu anlamda büyümeye tâbi olan diğer varlıkları incelemiş, cansız varlıkların başka bir yolla büyüdüğünü ifade ederek bunların terbiyenin konusuna dâhil olmadığını belirtmiştir. Terbiyenin konusuna hayvanat ve bitkilerin dâhil edilebileceğini söylemiştir. Ancak hayvanlarla insanların terbiyesindeki farklılıklardan ise şu şekilde bahsetmiştir: “*Nebatat ve hayvanatı kendi amel ve menafamıza hizmet etmek için büyütürüz. Onlar bizzat maksut değildir. Belki bizâtâ maksut olan bizim inayetimizdir. Onların vasıl olacağı neticeyi de düşünmeyiz. Mesela: Bugün koşu atı yetiştiren bir adam koşmak kuvvetini büyüterek atı seri koşmaya i’sâl eder. Bu yolda terbiye eyler. Şimdi hayvanın bu terbiyesi, hayvanın kendi nefsi için olmayıp belki sahibinin keyfi, zevki, arzusu, menfaati içindir. Hâlbuki: insanı terbiye etmek, keyfi, arzu, zevk maksatları üzerine olmayıp onun kendi nefsi içindir. Bu terbiyede bizzat maksut olan kendisidir, insaniyettir. Burada insaniyet haricinde başka bir maksut gözetilmez.*” Burada hayvanların kendi istekleri doğrultusundan ziyade insanların arzu, istek ve amaçları doğrultusunda belki de istemsiz bir şekilde zorlamaya sebebiyet verecek bir terbiyeden bahsetmiş ancak insanlar için böyle bir durumun söz konusu olmadığı, insanın terbiyesinde insanlığın terbiye unsurlarının gözetildiği ve kişinin ilgisi, isteği doğrultusunda terbiyenin gerçekleştiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla bu durumu göz önüne aldığımızda terbiyenin konusundan hayvanların da çıkarılması gerektiğini açıklayarak ilmî terbiyenin konusunu sadece insanlara hatta insanların da tamamına değil yalnız çocuklara ait olduğunu belirtmiştir. Terbiyenin konusuna dâhil olan çocukluk süresini de fiziksel ve zihinsel gelişimi göz önünde bulundurarak 20 yaş olarak ifade etmiştir (Mehmet Zekâi, 1925, S: 8, s. 1, 2).

3.5. Terbiyeyi Oluşturan Unsurlar

Altın Yaprak dergisinin 15 Haziran 1341(1925) tarihinde Pazartesi günü yayımlanan sekizinci sayısında Mehmet Zekâi Bey yine aynı makalesinde insanı hatta çocuğu temel alan terbiyeyi ikiye ayırmıştır. Birincisi terbiyeyi cismaniye, diğeri ise terbiyeyi nefsanîye. Terbiyeyi oluşturan unsurları ise; çocuk, terbiyenin verileceği yer, terbiye edecek kişi olarak ele almıştır. İlmî terbiyeye vâkıf olmak için bu üç unsurun bilinmesi gerekmektedir (Mehmet Zekâi, 1925, S: 8, s. 2).

Çocuk (Talebe)

Çocukların terbiyesinde öğretmenlerin işi o kadar da zor değildir. Öğretmen zaten çocukların fitratlarında var olan büyümeyi oluşturacak kuvvetlere vasıta olur. Bazen bu zorluklarla karşılaşır, olumsuz havaya tesadüf gelebilir. Örneğin; bir bitki ekildiğinde topraktan taş çıkabilir, bu taşlar onun meyve vermesine engel olabilir. Çiftçi o taşı ve bitkinin meyve vermesini kolaylaştırır, verimli hale getirir. İşte öğretmenin de vazifesi terbiye ortamında büyümeye (kuvvet ve zihinsel) mâni olacak arızaları ortadan kaldırmaktır. Çocuğa eğitim verir. Özellikle de terbiye konusunda kendisini yetiştirmiş bir öğretmen tarafından bunlar öğretilirse amaca kısa bir sürede ulaşılır (Mehmet Zekâi, 1925, S: 8, s. 2).

Altın Yaprak dergisinin 30 Haziran 1341(1925) tarihinde Salı günü yayımlanan dokuzuncu sayısında Mehmet Zekâi Bey, “Terbiye Notları”nda çocuğun terbiye

edilmesini “Enha-i terbiye ve talim-Pedagojizm” olarak adlandırmıştır. Bu öğretmenin çocuğu terbiye ederken kullandığı eğitim yolunun ismidir. İlmî terbiyenin konusunu teşkil eden çocuğun eğitim çağı ile ilgili araştırmaları ise Zekâi Bey şu şekilde açıklamaktadır: Çocuklarda terbiye eğitimi hangi vakte kadardır? Çocuk bütün kuvvetini (bedenî ve zihni) kazanana kadar “çocuk” ismi ile itibar olunur. Bunun tamama ermesi yirmi üç yaşlarına kadardır. Çocuklarda doğumundan yetişkinliğe kadar süreç içerisinde üç dönem bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Sebavet-i Evvel (Birinci Çocukluk)’dir. Sebavet-i Evvel dönemi iki yaşına kadardır. Bunun iki yaşına kadar olmasının sebebi ise çocuğun iki yaşında dili öğrenmesidir. Dil terbiye ilmi için oldukça önemlidir. Eğitim ve öğretimde ilk vasıta dildir. Bu sebeple çocukların dili öğrenmesi bir sınırdır (Mehmet Zekâi, 1925, S: 9, s. 2).

İkinci dönem ise Sebavet-i Saniye (ikinci çocukluk) dönemidir. Bu dönem çocuğun iki yaşından başlayarak on üç on dört yaşına kadar olan süreyi kapsamaktadır. Bu senelerde çocukta değişiklik olur; çocuk düşünmeye, kendini korumaya ve terbiye etmeye başlar. Yetişkinlerin vâkıf oldukları işleri yapmaya başlarlar. Sebavet-i Saniyeyi nihayete erdiren dönem çocuğun buluş çağıdır (Mehmet Zekâi, 1925, S: 9, s. 2).

Buluş fizyolojisi gayrı nefsi ve nefsi olmak üzere iki şekilde ele alınabilir. Çocuk bu zamanda cinsel organının faaliyetinin farkına varıyor, aynı zamanda kendi kendine muhakeme yürütmeye çalışıyor. Bu dönem yetişkinliğe geçiş dönemidir. Çocuk bu zamanda iyi düşünmeye, muhakeme etmeye, iyiyi kötüyü seçmeye, doğruyu yanlıştan ayırmaya, zihinsel olgunluğa ermektedir. Sıcak ve soğuk memleketlerde buluş yaşı değişmekle beraber bunun nihayeti yirmi yaştır. Bu döneme de şebab dönemi denilmektedir (Mehmet Zekâi, 1925, S: 9, s. 2).

Terbiyeciler çocuğun terbiye yaşı ile ilgili farklı görüşler ortaya koymaktadır. Bazıları çocuğun terbiyesine anne karnında, bazıları ise doğumundan sonra başlanması gerektiğine dair görüşlerini söylemektedirler. Ama bizim için çocuğun terbiyesine doğumundan itibaren başlamak yeterlidir. Çocukta ilk olarak aranılan şey kuvva (yeti)’dir. Çocuğu terbiyeye tâbi tutan üç kuvva bulunmaktadır. Bunlar: Kuvve-i nefsanîye (bedenî kuvvet), itiyadiye (huy, alışkanlık) ve kuvve-i zihniyedir (zihinsel kuvvet). Bunun için de his-hissiyat, itiyad-itiyadad, zihin-zihniyât bilinmelidir (Mehmet Zekâi, 1925, S: 9, s. 3).

Terbiye Eden-Mürebbi (Öğretmen)

Mehmet Zekâi Bey 15 Haziran 1341(1925) tarihli sekizinci sayıdaki makalesinde ilmî terbiyenin diğer bir unsurunun öğretmen olduğunu belirtmiştir. Öğretmen ilmî terbiyede muvaffak olabilmek için kuvve-i nefsanîyenin yani beden kabiliyetini bilmelidir. Çocuğun ilgi duyduğu şeyleri bilmelidir. Yani öğretmen marifet sahibi olmalıdır. Öğretmen bunun için de Fizyoloji ve Psikoloji ilimlerinden yararlanabilir (Mehmet Zekâi, 1925, S: 8, s. 2, 3).

Terbiyenin amili yani öğretmen, öğretici unsur olarak çocukların, çocukluğun fitratını bilmelidir. İkinci olarak da bu fitratı geliştirecek ortamı hazır hale getirmelidir. Öyle bir ortam oluşturmalıdır ki çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimi neticesinde amaca ulaşılmış olsun (Mehmet Zekâi, 1925, S: 8, s. 2, 3).

Terbiye Ortamı (Okul)

Mehmet Zekâi Bey 15 Haziran 1341(1925) tarihli sekizinci sayıdaki makalesinde yeryüzünün gelişimi nasıl olmuşsa okulun gelişiminin de öyle olması gerektiğinden bahsetmiştir. Zekai Bey'e göre yeryüzünde öncelikle insanların yaşayabileceği bir tabaka hâsıl olmuş, önce nebatatlar büyümüş sonra insanlar hizmet etmeye başlamıştır. İnsanlar hendekler çevirmiş, eşya yapmış, işleye işleye nebatatın neşvünemasına (yeniden canlanmasına) elverişli bir ortam oluşturmuştur. Sonuç olarak buğday vs. oluşturmuş, medeniyeti kurmuştur. İşte o tabaka okuldur, tıpkı nebatatın neşvünema bulması gibi öğrencilerin yeni meziyetler kazanabilmesi, sağlanacak uygun ortamın oluşturulması da öğretmenlerin uğraşdır. Ancak uygun öğrenme ortamının oluşturulduğu yerlerde terbiye ilminin amacına ulaşabileceği bir gerçektir. Zira bu ortam öyle bir ortam olmalıdır ki kızlar burada talim görebilsin ve terbiyenin amacı gerçekleşebilsin. Çünkü her yerde verim alınmaz, her ortamda terbiye ortamı olmaz, bunun kaidelerini bize ilmî terbiye öğretmektedir (Mehmet Zekâi, 1925, S: 8, s. 3).

3.6.Terbiye ve His

Mehmet Zekâi Bey *Altın Yaprak* dergisinin on birinci sayısında "his" üzerinde durarak, hissin terbiyeye olan etkisini açıklamaya çalışmıştır. Buna göre his bir şeyi duymak anlamına gelmektedir. Hissin ilk aşaması kalpte üzüntü veya sevincin oluşmasıdır. İnsanların hissiyatlarını dinî, ilmî, sanat vs. olarak ifade etmek mümkündür. Bunların bütünü hissi basit bir keyif halidir. Hissi anlamak için elem ve lezzeti tarif etmek gerekmektedir. Bunları tarif etmek yani açıklamak için de tarifin anlamını açıklamak gerekmektedir. Tarif iki kısımdır. İlki tarif-i hakikî; yani gerçek anlamı, ikincisi ise tarif-i lafzî veya gayri hakikî, gerçeklikle açıklanamayandır. Yani soyut işleri açıklamakta kullanılan tariftir. Bu sebeple elem ve lezzetin tarifi, tarif-i hakikî ile değil tarif-i lafzî ile açıklanabilir. Çünkü bunların soyut bir duygu olduğu herkesçe bilinir. İşte terbiye insanlarda bir mutluluk, sevinç hissi uyandırmalıdır ki amaca ulaşsın. Terbiye uygulamasında da bu hissiyatın oluşturulması şüphesiz en önemli meseledir (Mehmet Zekâi, S: 11, s. 1-2).

İnsanın amaçladığı olgunluğa doğru yol alması fitratında vardır. Bilgisizlikten bilgeliğe, basitten karmaşığa, tek tipten karmaşık tipe doğru ilerlerler. Bu yolları iki gruba ayırmak mümkündür. Birinci yol terakkiye doğru olan yoldur. Terakki kelimesi gelişmek, olgunlaşmak, ilerlemek; ikincisi ise tedenniye doğru olan yoldur ki bu da gerileme, düşüş gösterme anlamlarına gelmektedir (Mehmet Zekâi, S: 11, s. 1-2).

En güzel olgunluk, en güzel yol saadet ve selamete gitmektir. İnsanın gelişme göstermemesi, gelişme yolundan ayrılması mümkün değildir. Bedenî olarak insanlar zaten doğduğundan itibaren gelişme gösterirler. Zihnî olarak da gelişirler. Ancak amaçlanan olgunluk bir vasita ile olur. Vasitasız amaç düşünülemez. Yapılan fiiller, insanların uzuvları, kullanılan araç-gereçler bu vasıtaları oluşturmaktadır. Amaçlanan olgunluğa ulaşmak için bu vasıtaların uygun bir şekilde kullanılması gerekmektedir. İnsan, tabiatı itibarıyla ilim konusunda, öğrenme konusunda açgözlüdür. Bunun neticesinde de amaca uygun neticeler hissî olarak insana ya haz verir ya da üzüntü. Yapılan iş insanın hoşuna giderse lezzet alır. Gitmezse üzüntü duyar. İnsanlar yemekten, insanlarla birlikte olmaktan lezzet duyduğu gibi açlıktan ve yalnızlıktan da üzüntü duyar. Bunun gibi terbiyede de hissiyat önemlidir. Zira insanlar sertlik ve katılıktan elem duyarken yumuşaklıktan da lezzet duyar. (Mehmet Zekâi, S: 11, s. 1-2)

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Türk yayıncılık tarihi açısından önemli bir yer tutan süreli yayınlar konusunda bugüne kadar çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Tanzimat Dönemi'nde başlayan ve II. Meşrutiyet Dönemi'nde yoğunlaşmış Cumhuriyet Dönemi'ne intikal eden -özellikle 1928 Harf İnkılabı yapıncaya kadar- birçok süreli yayın olmasına rağmen bunların günümüz Türkçesine çevrilmesi ve değerlendirilmesi üzerine yapılan çalışma sayısı ise ne yazık ki sınırlı kalmıştır. Bu yayınlar, ulusal olarak yayımlandıkları zaman diliminin eğitim, siyasi, ekonomik ve sosyal durumu hakkında bilgiler verirken bölgesel olarak vermiş olduğu bilgiler ile de hem sosyo-ekonomik tarihe hem de eğitim tarihine ilişkin önemli katkılar sağlamaktadırlar.

Türkiye Muallimler Birliği Cemiyetinin temel amacı halkı okutmak, çalışmalarını halka duyurmak, eğitim hakkındaki görüşlerini paylaşmak, eğitim ve öğretime katkı sağlamak olmuştur. Bu amaçla uygun yerlerde halk dersaneleri açılmıştır. Türkiye Muallimler Birliği Cemiyeti eğitim hakkındaki görüşlerini daha büyük kitlelere ulaştırmak amacıyla da "Muallimler Birliği" adı altında bir dergi çıkarmıştır.

Muallimler Birliği Cemiyeti Ankara'da kurulduktan kısa bir süre sonra Anadolu'nun hemen hemen bütün illerinde öğretmenler tarafından şubeleri açılmıştır. Bolu'da da Bolu Muallimler Cemiyeti adıyla faaliyete geçen kuruluş kısa sürede ildeki öğretmenlerin desteğiyle önemli çalışmalar yürütmüştür. Bunlardan en önemlisi de 1925-1926 yılları arasında on beş günde bir düzenli olarak çıkarmış olduğu *Altın Yaprak* dergisidir. Dergi bir eğitim dergisi olmasının yanı sıra Bolu'nun tarihî, coğrafi ve iktisadî hayatının geliştirilmesine ilişkin bir yayın politikası takip etmiş, halkı eğitici temel sağlık ve basit tarım tekniklerinin yer aldığı günlük hayata ait yazılar ile yerel masallar, tiyatro denemeleri ve şiirler yayımlanmıştır (Özkaya, 2016, s. 275-278). Ayrıca yerel bir dergi olması sebebiyle Bolu ve çevresiyle ilgili sosyal hayata dair haberlere de yer verilmiştir.

Muallimler Birliği'nin Bolu'daki yayın organı olan *Altın Yaprak* dergisinin 1925 yılında 1, 7, 8, 9 ve 11. sayılarında bir seri halinde çıkan "Terbiye Notları" isimli makaleler Cumhuriyet Dönemi'nde eğitim ve öğretimde terbiyenin bir ders ve bilim dalı olarak kabul edildiğinin en büyük göstergesinden birisidir.

Altın Yaprak dergisinin birinci sayısında terbiyenin tarihine değinilmiştir. İlmî terbiyenin bir tarihinin olduğunu ve Yahudilerde iki bin senelik din eksenli bir terbiyenin uygulandığını, eski Türklerin sürekli olarak hayatlarını göçebe bir şekilde yaşadıklarını, ömürlerini akınlarda geçirdiklerini, bu sebeple terbiye anlayışında etken unsurun dinden ziyade töreye ve reise yani hakana koşulsuz itaat olduğunu ifade etmiştir. Kadim Yunanistan'da ise Atina ve Sparta olmak üzere iki çeşit terbiye türünün olduğunu ifade ederek Atina terbiyesinde bedenden ziyade ruha ehemmiyet verildiğini ifade etmiştir. Sparta terbiyesinin ise ruhtan ziyade bedene ehemmiyet verdiğinden, Spartalıların harbe, darbe, açlığa, bin türlü meşakkatlere katlanabilmesi için milleti daha çocuk iken dayak, açlık ve işkence ile yetiştirdiğinden bahsetmiştir. Romalıların da savaşıyla ilgili güzel bir terbiye usullerinin olduğunu ifade etmiştir. Roma mekteplerinin sadık ve tabiiyeti seven vatandaşlar, askerler yetiştirmekten başka bir şey düşünmediğini, şiir, musiki gibi hayalî meşguliyetlerden daha ziyade hukuk ve ahlak gibi kuvvet ve idare ilimlerine önem verdiğini söylemiştir.

Ahmet İzzet Bey terbiyenin mahiyeti ile ilgili bilgiler vermiş ve terbiyenin daha donanımlı, bilgili insanların henüz hayatın tecrübesinden yoksun olan genç nesillere bu

tecrübelerini aktarma işindeki tesiri (nüfuz etme) olarak ifade etmiştir. Diğer taraftan terbiyenin çocuğu hayata hazırlamak, gelecekte içerisinde yaşayacağı toplumun hissiyatına ve fikriyatına uygun bir şekilde toplumun ihtiyacına cevap verip uyum sağlamak gibi bir amacının olduğunu da söylenmiştir.

Mehmet Zekâi Bey tarafından terbiye ilminin tarifi yani tanımı yapılırken terbiyenin, büyütme manasında, tabiat anlamı taşıdığı ifade edilmiştir. Terbiyenin amacı araştırıldığında terbiye için büyüyecek bir mahlûk (canlı bir şey) gerekli olduğu görülmektedir. Bu sebeple büyümenin ne olduğunu anlamak için “büyüme” kelimesinin üzerine düşünülmesi gerektiği, büyümenin iki türlü olduğu ifade edilmiştir. Bunları da cismen ve hacmen büyüme olarak açıklamıştır. Bir taş parçasına başka bir taş parçasının eklenerek büyümesine cismen büyüme, hayvan ve bitkilerde meydana gelen büyümeyi ise hacmen büyüme olarak açıklamıştır. Ancak insanlar hem zihinsel hem de bedensel olarak büyüdüğü için diğer varlıklardan ayrılmıştır. Terbiyeleri de farklıdır.

Mehmet Zekâi Bey terbiye ilminin konusu ve amacına değinerek ilmî terbiyenin konusunu insanların hatta çocukların oluşturduğunu, cansız varlıkların başka bir yolla (cisimsel artma, şekli değişme) büyüdüğünü ifade ederek bunların terbiyenin konusuna dâhil olmadığı belirtilmiştir. Terbiyenin konusuna hayvanat ve bitkilerin dâhil edilebileceğini ancak hayvanlarda iradenin olmamasından, insanların zevk, istek ve amaçları doğrultusunda terbiye edilmesinden dolayı terbiye ilminin içerisine dâhil edilemeyeceğinden bahsedilmiştir. Bu sebeple terbiye ilminin konusunu kendi arzusu, isteği, ilgi ve ihtiyaçları olan gelişim aşamasındaki çocukların oluşturduğu ifade edilmiştir.

Mehmet Zekâi Bey terbiyenin unsurlarını ise; çocuk, terbiyenin verileceği yer, terbiye edecek kişi olarak ele almıştır. Çocuğun terbiye edilmesine (Enha-i⁷ terbiye ve talim-Pedagojizm) denir. Bu öğretmenin çocuğu terbiye ederken kullandığı eğitim yolunun ismidir. Çocukların terbiye ilmine tâbi tutulmasında üç dönem olduğunu ve bu dönemlerin Sebavet-i Evvel, Sebavet-i Saniye ve Şebab dönemleri olduğu ifade edilmiştir. İlmî terbiyenin diğer bir unsurunun öğretmen olduğu, öğretmenin; ilmî terbiyede muvaffak olabilmek için kuvve-i nefsanienin yani beden kabiliyetini bilmesi, çocuğun ilgi duyduğu şeyleri bilmesi, marifet sahibi olması, fizyoloji ve psikoloji ilimlerini bilmesi gerektiği belirtilmiştir. Okul ortamının terbiyenin gerçekleştirilmesinde önemli bir etkisinin olduğu, gerekli şartların sağlanmadığı bir okulda terbiyenin gerçekleşmeyeceği belirtilmiştir.

Mehmet Zekâi Bey terbiye ve his arasındaki ilişkiden bahsetmiştir. Buna göre terbiyede açıklanmaya çalışılan bir diğer konu da histir. Hissin üzerinde durularak, hissin terbiyeye olan etkisi açıklanmaya çalışılmıştır. Buna göre his bir şeyi duymak anlamına gelmektedir. Hissin ilk aşaması kalpte üzüntü veya sevincin oluşmasıdır. İnsanların hissiyatlarını dinî, ilmî, sanat vs. olarak ifade etmek mümkündür. Bunların bütünüün hissi basit bir keyif halidir. Hissi anlamak için elem ve lezzeti tarif etmektedir. Elem amaca uygun olmadan ilerlenen yolda kalpte oluşan üzüntü halidir; lezzet ise amaca uygun ilerlenen yolda kalpte oluşan sevinç halidir. Bu kavramlar tarif-i lafzî yani soyut varlıkların tanımı ile açıklanabilir. Bunlar soyuttur ancak, bu duyguların varlığı ve somut

⁷ *Enhâ-i Terbiye ve talim ifadesi, eğitim ve öğretimin yolları veya yönleri olarak tanımlanabilir. Şemseddin Sami Kamus-ı Türkî’de “Enhâ” kelimesini cenumlar, taraflar olarak açıklamaktadır (Bkz. Şemseddin Sami, 2006, s. 184)*

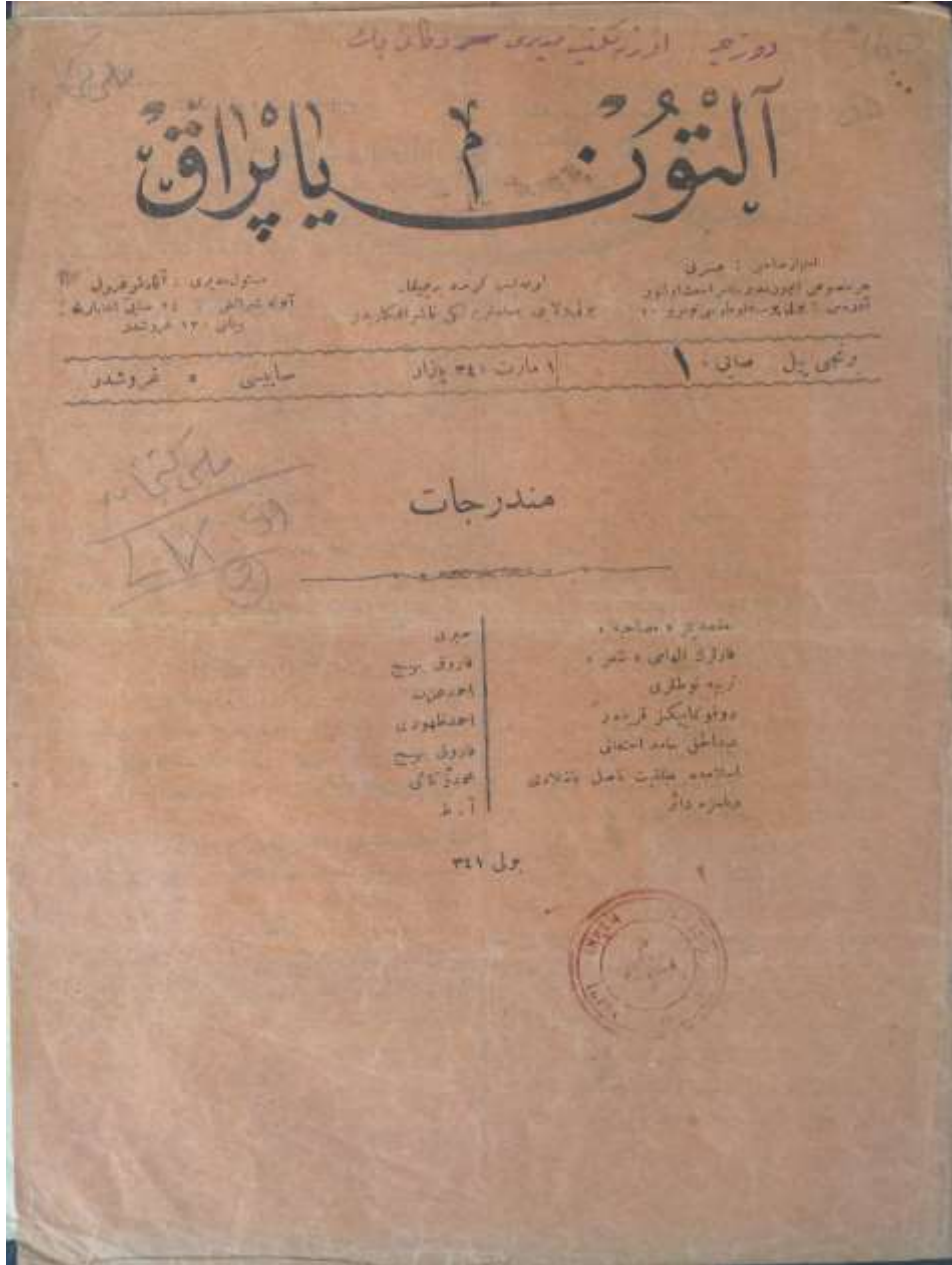
bir şekilde ispat edilemediği herkesçe bilinir. İşte terbiye insanlarda bir mutluluk, sevinç hissi uyandırmalıdır ki amaca ulaşılsın. Terbiye uygulamasında da bu hissiyatın oluşturulması şüphesiz en önemli meseledir.

KAYNAKÇA

- Akyüz Y. (2012). *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara: Pegem A. Yayıncılık,
- Ata B. (Ed.) (2013). Emile Durkheim: Üçüncü Fransa Cumhuriyeti'nde Öğretmenlerin Eğitimcisi ve Eğitim Görüşleri, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara
- Ata B. (Ed.) (2013). Zihin, Ahlak ve Beden Eğitimi: Herbert Spencer, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara
- Bilgin İ. B. (2002). "KONRAPA, Mehmet Zekai" Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt: 26
- Ertürk S. (1988). *Son Makalesi Türkiye'de Eğitim Felsefesi Sorunu. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3.
- Kazıcı Z. ve Ayhan H. (2010). "Talim ve Terbiye" Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt:39
- Kılıç F. ve Tarhan M. (2014). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Bolu'da Eğitim Uygulamaları, *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (3).
- Mehmet Zekâi (1925). *Altın Yaprak Dergisi Sayı:1*. Bolu: Bolu Vilayet (Hükümet) Matbaası.
- Mehmet Zekâi (1925). *Altın Yaprak Dergisi Sayı:11*. Bolu: Bolu Vilayet (Hükümet) Matbaası.
- Mehmet Zekâi (1925). *Altın Yaprak Dergisi Sayı:7*. Bolu: Bolu Vilayet (Hükümet) Matbaası.
- Mehmet Zekâi (1925). *Altın Yaprak Dergisi Sayı:8*. Bolu: Bolu Vilayet (Hükümet) Matbaası.
- Mehmet Zekâi (1925). *Altın Yaprak Dergisi Sayı:9*. Bolu: Bolu Vilayet (Hükümet) Matbaası.
- Özdemir Saadettin (2007). Zeynizade Mehmet Hazık Efendi'nin "Terbiye (Terbiye-i Bedeniye, Terbiye-i Fikrîye, Terbiye-i Ahlakiye)" Adlı Eserinin Birinci Bölümü, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(6).
- Özkaya H. (2016). Cumhuriyet Dönemi'nde Bir Eğitim Dergisi: Bolu'da "Altın Yaprak", *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1).
- Öztürk S. (2001). Osmanlıca Eğitim, Çocuklar ve Gençlere Dair Süreli Yayınlar (Bir Bibliyografya Denemesi), *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, Edam, 1.
- Şemseddin Sami (2006). *Kamus-ı Türkî*, Çile Yayınları, İstanbul
- Tavşancıl, E. , Aslan, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Tunçkol, M. (2011). Millî Mücadele Yıllarında Bolu Basını 1-2-3, Bolu Gündem, 16.11.2016 tarihinde <http://www.Bolugundem.Com/Milli-Mucadele-Yillar-inda-Bolu-Basini-1-2-3-75799h>. htm adresinden indirilmiştir.
- Yayla A.(2005). Eğitim Kavramının Etik Açısından Analizi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

Ek: 1

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Following the announcement of the Second Constitutional Monarchy, Teachers' Union became an organization that encompassed all educators in Turkey under the name of Turkish Teachers' Union after it was called Council of Teachers and Union of Female and Male Teachers. Teachers' Unions which were established to ensure solidarity and cooperation among teachers and to protect their rights played an important role in the process of transformation from Emperorship to Republican administration. Public training centers and night schools were opened to entrench the reforms that were actualized especially in the early Republican era. Also, periodicals were published by the Union center and its branches in provinces. One of these periodicals was *Altın Yaprak (Golden Leaf) Periodical* published in Bolu.

"*Altın Yaprak*" Periodical published in Bolu by Bolu Teachers' Union as 13 issues between the dates of 1 March 1341 (1925) and 31 August 1341 (1925) has significantly rich content. The periodical that harbors the traces of social and cultural history of Bolu included various essays and articles on education. Among these, articles titled *Notes on Education* reflected the viewpoint of provinces on education. Articles called *Notes on Education* published as a series in 1st, 7th, 8th, 9th and 11th issues of the periodical were written by History, Geography and Psychology teachers. This article aimed to translate the articles titled *Notes on Education* and published in *Altın Yaprak Periodical* in 1925 in Bolu to modern day Turkish and to evaluate them. Transcribing educational articles in an educational periodical published in a province during the early years of the Republic is significant in shedding light to further studies in this field.

2. Method

The study utilized qualitative research methods. Qualitative research follows a qualitative process in which qualitative data collection methods such as observations, interviews and document analysis are used and perceptions and events are presented in a natural environment realistically and holistically. Document review method was used in the present study to collect data. The study included the analysis of written materials that provided information about the concept or concepts under investigation. The study utilized content analysis and the articles titled *Notes on Education* which were published as a series in 1st, 7th, 8th, 9th and 11th issues of the periodical were examined in an objective and systematic manner.

3. Findings, Discussion and Results

The articles called *Notes on Education* which were published as a series in 1st, 7th, 8th, 9th and 11th issues of *Altın Yaprak Periodical* which was a publication in Bolu by Teachers' Union were examined under five headings titled "History of Education, Education, Description of the Science of Education, The Subject Matter and Goal of Education, Elements of Education and Sentiments and Education.

The author Ahmet İzzet Bey discussed the history of education in the first article called *Notes on Education* published in the first issue of the periodical and expressed that scientifically, education was practiced in ancient nations by using different methods. In

his article, Ahmet İzzet Bey argued that the Jews adopted a religious approach to education for two thousand years whereas education among Turks was determined based on traditions and morals since they lived a nomadic life and spent their lives in incursions. He also stated that there were two different types of education in Greece titled Athens and Sparta. In Athens style education, the soul was more important than the body whereas Spartan education was based on body rather than the soul. He maintained that Romans' manner of education based on combativeness resulted in raising loyal citizens and soldiers who loved their nation and this type of education emphasized power and administrative sciences such as law and morality rather than focusing on delusive activities such as poetry and music.

The article called *Notes on Education* published in the seventh issue of the periodical defined education. The author stated that the goal of education was to prepare children to life by having them to adapt to and meet the demands of the society based on its feelings and ideas. Mehmet Zekai Bey argued that education also carried another meaning similar to the concept of *growing* found in nature and that education was the most necessary concept to raise good citizens.

Eight issue of the article argued that the subject matter of scientific education is individuals and specifically children and inanimate beings develop in other ways (growth in substance, changes in shape) which are not in the realm of education. The article discussed that animals and plants can also be included in the field of education but since human beings can be educated based on their pleasures, desires and goals but animals have no willpower, they cannot be included in this field. Hence, it was mentioned that the subject matter of education is the children who are in developmental stages and who have their own desires, wishes, interests and needs.

Ninth issue of the periodical specified the elements of education. Elements that constituted the concept of education were children, the space allocated to education and the educator. Child training is called pedagogy. Pedagogy is the method the educator uses during training. It was mentioned that the three periods for child education are first childhood, second childhood and adolescence. It was argued that another element in education is the teacher and in order to succeed, the teacher should know power of the self, i.e. the skills of the body, to learn about child's interests, to have talents and to have knowledge in physiology and psychology. It was mentioned that school environment has a significant impact on training and that education will not take place in a school where necessary conditions are not provided.

Eleventh issue of the periodical focuses on emotions and attempts to explain the effect of emotions on education. According to the article, to have emotions is to feel. The first stage of feelings is the creation of happiness or sadness in the heart. It is possible to express human emotions via religion, science and art. Education should invoke feelings of joy in individuals so as to accomplish its goal. To generate emotions is undoubtedly the most important matter in education and training practices.